

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ

©2021 ПЕТИК Л. О., ЦЮНИК С. І., КОВАЛЬЧУК Ю. В.

УДК 33.338.2
JEL: H63

Петик Л. О., Цюник С. І., Ковальчук Ю. В. Сучасний стан державного боргу України та перспективи використання зарубіжного досвіду управління державними запозиченнями

Статтю присвячено важливій складовій фінансової безпеки країни – державному боргу. Формування державних запозичень спричинене потребою держави в додаткових фінансових ресурсах для забезпечення виконання всіх завдань, поставлених перед державою, з метою забезпечення економічного та соціального процвітання. Невірно розроблена політика управління державним боргом може підірвати фінансову безпеку держави. Для здійснення аналізу стану державних запозичень проаналізовано такі показники: обсяги загального, зовнішнього та внутрішнього державного боргу України з 2017 по 2021 рр.; співвідношення зовнішнього, зовнішнього гарантованого, внутрішнього та внутрішнього гарантованого державного боргу України у 2021 р. Визначено, що за останні 5 років динаміка обсягів державних запозичень була як позитивною, так і негативною. До проблем управління державним боргом в Україні віднесено: неефективне використання залучених позикових коштів; залучення кредитів для покриття вже існуючого боргу; недосконале законодавче забезпечення; малі обсяги золотовалютних резервів; постійний бюджетний дефіцит тощо. Визначено такі перспективи управління державним боргом: політика щодо зменшення бюджетного дефіциту; більша орієнтація на внутрішніх кредиторів; диверсифікація інвесторів; виконання умов кредитування МВФ; спрощення системи закупівлі ОВДП тощо. Розглянуто міжнародний досвід управління державними запозиченнями. Визначено найбільш ефективну модель наслідування роботи з державним боргом – приклад Швеції, де було проведено політику зменшення обсягів державного боргу за допомогою системних реформ, які необхідно впроваджувати системно на усіх рівнях управління країни, – лише тоді держава зможе забезпечити високий рівень фінансової безпеки країни.

Ключові слова: фінансова безпека, державний борг, бюджетний дефіцит, системні реформи.

Рис.: 2. **Бібл.:** 8.

Петик Любов Орестівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: liubapetyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4807-2236>

Цюник Софія Іванівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: s.tsyunik@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6590-7995>

Ковальчук Юлія Віталіївна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: kovalcukula6@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4403-7409>

UDC 33.338.2
JEL: H63

Petyk L. O., Tsiunik S. I., Kovalchuk Yu. V. The Current State of the Public Debt in Ukraine and Prospects of Using Foreign Experience in Public Debt Management

The article is devoted to an important component of the country's financial security – public debt. The formation of governmental borrowing is caused by the State's need for additional financial resources. These resources are used to ensure the fulfillment of all tasks set before the State aiming to ensure economic and social prosperity. Improperly developed policy of public debt management will undermine the financial security of the State. To analyze the state of public borrowing, the following indicators were considered: the volume of total, external and internal public debt of Ukraine from 2017 to 2021; the ratio of external, external-guaranteed, internal and internal-guaranteed public debt of Ukraine in 2021. It was determined that over the last 5 years the dynamics of governmental borrowing has been changing from positive to negative and vice versa. The problems of public debt management in Ukraine include inefficient using of borrowed funds; raising loans to cover existing debt; imperfect legislative support; small volumes of gold and foreign exchange reserves; permanent budget deficit, etc. The following prospects for public debt management were identified: a policy to reduce the budget deficit; greater focus on domestic creditors; diversification of investors; fulfillment of IMF lending conditions; simplification of the IGLBs procurement system, etc. The international experience of government borrowing management was also considered. The most effective public debt model that can be implemented in Ukraine is the example of Sweden, where the government launched a policy of reducing public debt through systemic reforms that need to be implemented at all levels of the State management.

Keywords: financial security, public debt, budget deficit, systemic reforms.

Fig.: 2. **Bibl.:** 8.

Petyk Liubov O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: liubapetyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4807-2236>

Tsiunik Sofia I. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: s.tsyunik@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6590-7995>

Kovalchuk Yulia V. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: kovalcukula6@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4403-7409>

У сучасному світі розробка процесів управління держаними запозиченнями є надзвичайно популярною, оскільки вони є однією зі суттєвих економічних характеристик фінансового та політичного стану держав. Саме тому майже неможливо знайти країну, яка б не використовувала державні позики як елемент фінансової політики у своєму функціонуванні, адже використання державою запозичень може бути зумовлено кардинально різними причинами, такими як, наприклад, покриття державного дефіциту чи інвестування інноваційних проєктів. Варто відзначити також те, що ефективне використання позик країною може позитивно вплинути на стан країни та підвищити економічне зростання, водночас нераціональне використання може призвести до порушення макроекономічної стабільності, фінансової кризи та порушити фінансову безпеку держави. Враховуючи процес докорінних змін у господарській системі України, а також її політичне становище та, зокрема, участь у війні на сході країни та анексію Криму, підтримка та зміцнення фінансової безпеки на світовій арені для України є одним із найважливіших завдань.

Проблеми та перспективи формування державного боргу та підвищення фінансової безпеки порушувались у наукових роботах українських і зарубіжних науковців. Серед вітчизняних дослідників вагомий внесок зробили: О. Барановський, О. Береславська, Т. Бондарчук, Т. Вахненко, А. Гальчинський, Г. Дорошенко [3], В. Козюк, В. Корнєєв, Г. Кучер, Ю. Пасічник, О. Полікарпова, В. Суторміна, В. Федоров, В. Федосов та інші.

Дослідженнями державних запозичень і фінансової безпеки також займалися зарубіжні науковці: Р. Барро, Дж. Бьюнекен, Дж.-К. Ван Хорн, А. Лернер, Р. Масгрейв, Ф. Модільяні, Дж. Найт, Дж. Стігліц, Г. Фостер та інші. Проте сучасне становище економіки країни вимагає додаткових досліджень у цій сфері.

Метою статті є дослідження сучасного стану державних запозичень і підтримки фінансової безпеки України та визначення основних проблем і перспектив підвищення фінансової безпеки й ефективного використання державного боргу шляхом аналізу теперішнього їх становища та опрацювання зарубіжного досвіду.

Фінансова безпека являє собою захищеність фінансових інтересів країни на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї внутрішніх і зовнішніх подразнювальних факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; фінансова незалежність, здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання. Система фінансової безпеки складається з окремих підсистем, а саме: бюджетної безпеки, боргової безпеки, фіскальної безпеки, валютної безпеки,

фінансової безпеки банківської системи, інвестиційної безпеки, грошово-кредитної безпеки, фінансової безпеки страхового та фондового ринків. Однією з найактуальніших для дослідження підсистем є боргова система, оскільки Україна проводить активну боргову політику, зокрема з питань зовнішніх заборгованостей.

Уряди країн з різним рівнем дефіциту бюджету, з різними економічними показниками активно використовують інструменти державних запозичень для реабілітації економіки, підтримки її на належному рівні або ж для інноваційної діяльності з метою підвищення ефективності. У будь-якому випадку важливим є не тільки сам процес отримання позики, а й належне управління отриманими фінансовими ресурсами.

Для того, щоб визначити основні проблеми та перспективи розвитку управління державним боргом і його впливу на фінансову безпеку України, необхідно провести аналіз стану державного боргу за останні п'ять років. Наслідки проведення боргової політики оцінюють через визначення частки державної заборгованості та навантаження витрат за боргом, яке здійснюється із державного бюджету, адже його фінансові ресурси складають фундамент погашення боргової заборгованості.

Обсяги загального, зовнішнього та внутрішнього державного боргу України з 2017 по 2021 рр. відображено на *рис. 1*.

У грудні 2017 р. загальний державний борг становив 2141674,10 млн грн із суттєвою перевагою зовнішнього боргу – 1374955,50 млн грн, внутрішній борг становив 766678,90 млн грн.

Станом на кінець 2018 р. загальний державний борг збільшився порівняно з 2017 р. і становив 2168627,10 млн грн. Левову частку складав зовнішній державний борг (1397217,80 млн грн) при меншій частці внутрішнього боргу (771409,3 млн грн).

Наприкінці 2019 р. загальний борг зменшився стосовно обсягів 2018 р. на 7,9% і становив 1998275,40 млн грн. Зовнішній борг також зменшився, але все ще займав більшу частину обсягу (1159221,60 млн грн) при меншій частці внутрішнього боргу в розмірі 839053,8 млн грн. Варто зазначити, що обсяги внутрішнього боргу збільшилися порівняно з обсягами 2018 р.

Станом на 31 грудня 2020 р. загальний борг збільшився стосовно 2018 та 2019 рр. на 27,7% і становив 2551935,60 млн грн. Збільшився також зовнішній борг, обсяг якого становив 1518934,8 млн грн. Аналогічна ситуація і з внутрішнім боргом: обсяги збільшилися до 1033000,80 млн грн.

Загалом за останні 5 років динаміка обсягів державного боргу варіювалась, проте загальний борг суттєво збільшився за 2019 та 2020 рр. Станом на 30 вересня 2021 р. показники загального боргу в цілому зменшилися.

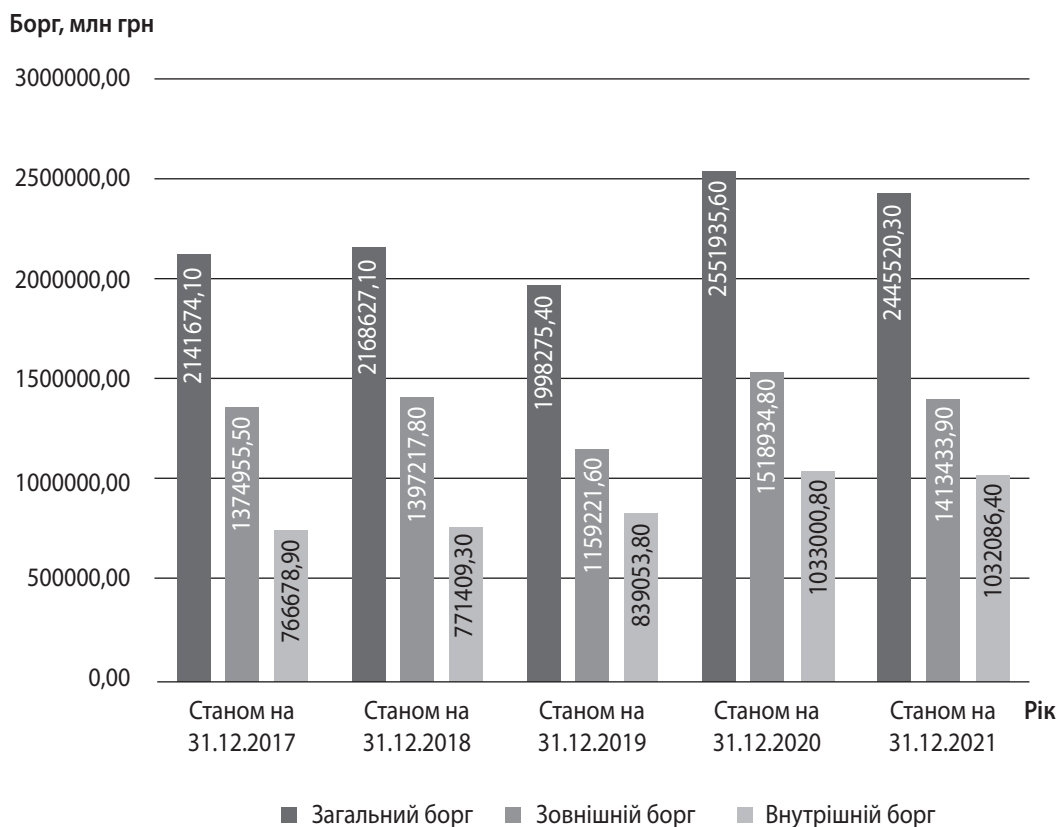

Рис. 1. Державний загальний, внутрішній і зовнішній борги України з 2017 по 2021 рр.

Джерело: складено на основі [4].

Доцільно також порівняти співвідношення зовнішнього та внутрішнього державного боргу у 2021 р. (рис. 2).

Станом на 30 вересня 2021 р. державний і гарантований державою борг України становив 2445,52 млрд грн, або 92,019 млрд дол. США, у тому числі: державний і гарантований державою зовнішній борг – 1413,43 млрд грн (57,8% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 53,18 млрд дол. США; державний і гарантований державою внутрішній борг – 1032,09 млрд грн (42,2%), або 38,84 млрд дол. США.

Варто зазначити, що порівняно з кінцем 2020 р. обсяги державного боргу зменшилися, зокрема за рахунок зменшення зовнішнього державного боргу. Також прослідковується динаміка до збільшення вну-

трішніх державний запозичень, які порівняно з груднем 2020 р. збільшилися. Найбільшу частку займає зовнішній державний борг, найменшу – внутрішній гарантований борг.

На думку окремих дослідників, Україна сьогодні перебуває в активних переговорах з Міжнародним Валютним Фондом. Найближчим часом Україна не отримає кошти, які мали надійти ще півроку тому. Влада демонстративно саботує виконання вимог міжнародних партнерів, розраховуючи на вдачу. Поки уряд може залучати кошти іноземних інвесторів, які готові вкладати гроші навіть у віртуальні валюти, реформи на вимогу МВФ імплементують досить неактивно [1].

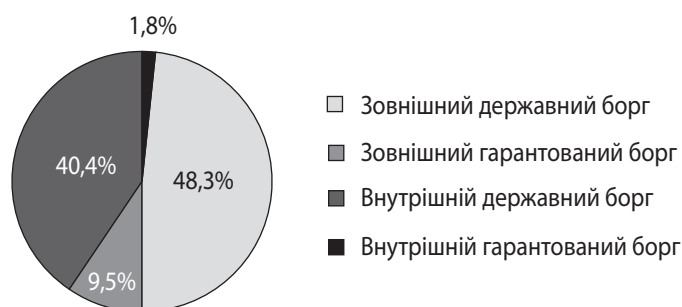

Рис. 2. Структура державного боргу України станом на 30.09.2021 р.

Джерело: складено на основі [4].

Слід відзначити, що наразі одним із ключових зовнішніх кредиторів України є саме Міжнародний Валютний Фонд. МВФ оприлюднив графік погашення боргів Україною до 2036 р., цього року необхідно сплатити 1,67 млрд дол. Так, усього Україна до 2036 р. має повернути 8,06 млрд SDR (спеціальні права запозичення – *Special Drawing Rights*), що еквівалентно 11,69 млрд дол. Уже цього року Україна має сплатити 1,15 млрд SDR, або 1,67 млрд дол. У 2022 р. передбачається сплата 1,7 млрд SDR, тобто 2,5 млрд дол. Україна цього року мала б отримати ще два транші по 700 млн дол. від МВФ, але вони перенесені на наступний рік [5].

Необхідно визнати, що сьогодні Україна знаходиться під великим тиском на власну фінансову безпеку, враховуючи низку як економічних, так і політичних та соціальних факторів. З 2014 р. країна стала свідком і учасником низки ключових подій, наслідки яких ми відчуваємо сьогодні: військовий конфлікт з Російською Федерацією на сході країни, який триває і до сьогодні, повне знищення інфраструктури та блокування доступу до важливих промислових об'єктів на тимчасово окупованих територіях; глибока економічна криза у 2014–2015 рр. Суттєвим ударом стала і цілковита неготовність країни до пандемії COVID-19. Попри ці всі фактори, не дуже велика та водночас відкрита економіка України має досить хороший потенціал розвитку.

Економічне зростання та зростання ВВП поступово відновлювався починаючи з 2016 р., загальний державний борг теж мав тенденцію до зниження, доки не виникла ще більша потреба у фінансових ресурсах задля становлення медичної системи через пандемію коронавірусу. Дефіцит державного бюджету та платіжного балансу, залежність від імпорту енергоресурсів, неефективне використання вже залучених кредитних коштів, відсутність належного середньострокового економічного прогнозування та планування лише ще більше підірвали фінансову безпеку країни.

До основних проблем управління державним боргом в Україні варто віднести:

- ✦ неефективне використання вже залучених зовнішніх і внутрішніх державних запозичень;
- ✦ активне використання запозичених коштів для покриття вже існуючих кредитів;
- ✦ орієнтація на зовнішніх кредиторів;
- ✦ недосконале законодавче забезпечення;
- ✦ недостатні обсяги золотовалютних резервів;
- ✦ неефективна політика у сфері забезпечення стабільності грошової одиниці;
- ✦ великі обсяги імпорту порівняно з експортом;
- ✦ недостатньо ефективна система ринку цінних паперів і нечітке законодавче та правове забезпечення у цій сфері;

- ✦ високі ризики настання неплатоспроможності держави перед кредиторами;
- ✦ недоліки розробки системи контролю за перерозподілом запозичених коштів і моніторингу щодо їх використання;
- ✦ постійний бюджетний дефіцит тощо.

На думку окремих дослідників, Україна схильна до використання механізму управління державним боргом, який спирається на переважаючу у країнах світу модель формування державних фінансів на основі дефіциту фінансових ресурсів; значну потребу у грошових коштах для фінансування виконання державними інститутами власних функцій; особливості здійснення грошово-кредитної політики держави та формування міжнародних валютних резервів НБУ [2].

Для забезпечення міцної фінансової безпеки країни та більш ефективного використання державних запозичень доцільно дослідити світовий досвід управління державним боргом і процеси забезпечення фінансової безпеки.

Науковці виділяють низку різнопланових шляхів подолання боргової кризи, проте світова спільнота не виділила одного чи декількох, які б були найбільш ефективними в будь-якій ситуації, а натомість бореться з кожним із негативних чинників впливу на боргову політику у сфері державних запозичень окремо.

Серед найбільш перспективних методів управління державними запозиченнями:

- ✦ *консолідація державного боргу*, що являє собою об'єднання декількох позик в один більш довгостроковий зі зміною ставки відсотка;
- ✦ *конверсія державної позики*, що передбачає зміну первинних умов позики, що стосуються прибутковості (наприклад, зниження відсоткової ставки по заборгованості);
- ✦ *новація боргу* – заміна первісного зобов'язання між сторонами, що передбачає інший спосіб виконання.

Ще одним способом виступає *реструктуризація боргових зобов'язань*. Суть реструктуризації полягає у відстроченні виплат заборгованостей за тілом кредиту та за відсотками, термін яких має наступити в певний період часу, а також у новому графіку таких платежів. Реструктуризацію кредиту використала у свої борговій політиці Аргентина для зменшення внутрішньої заборгованості, зокрема перед Пенсійним Фондом. Даний метод також використовували в Молдові, що дозволило скоротити зовнішню заборгованість у 2006 р. перед Росією та США на умовах Паризького клубу кредиторів. Реструктуризація також набула популярності в Польщі, яку використали методом викупу боргів та обміну облігацій Брейді відповідно до плану Брейді, що покращило умови обслуговування та погашення боргу.

Варто відзначити, що завдяки запуску процесу реструктуризації у 2016 р. Україні вдалось зекономити 64 млрд грн для погашення заборгованостей, що зменшило ризики загрози фінансовій безпеці країни.

Казахстан у своїй борговій політиці використав політику конвертації державних запозичень. Відбулася конвертація частини зовнішнього державного боргу у внутрішній через випуск цінних паперів у національній валюті (такий метод був упроваджений в Україні у 2005 р., однак він не привів до зменшення сукупного зовнішнього боргу). Дані заходи спрямовані на підвищення доступності фінансових інструментів для інституційних інвесторів, скорочення валютних ризиків і відкритих валютних позицій Казахстану [7].

У Словаччині й Угорщині активно використовують політику приватизації обслуговування державного боргу, за рахунок чого країни суттєво зменшили обсяги заборгованості. Проте для України така політика є недоцільною, оскільки основна частка підприємств уже є приватизованою на даний момент.

Одним із можливих варіантів також є списання заборгованості країн, які не здатні погасити свої зобов'язання з політичних міркувань та за умов перевищення фактичних обсягів боргового навантаження країни-позичальника. Списання заборгованості для України є неможливим на сьогодні, оскільки основні показники та індикатори свідчать про те, що Україна має високий економічний потенціал і нормальний рівень платоспроможності.

Хоча списання боргу призвело б до суттєвого стрибка в розвитку економіки для України, варто розуміти, що цей процес несе величезні збитки для кредитора. Переважно в таких випадках кредитор може вимагати від України передання у власність певних державних активів (конверсія) або інших поступок, що нанесуть шкоду інтересам нашої країни. Найбільшим негативним моментом списання є те, що Україна автоматично втратить значну частку політичної самостійності, а також може не мати на певний час доступу до міжнародного ринку капіталу як самостійний позичальник і підірве свою фінансову безпеку. Саме тому цей метод є крайнім в управлінні державними запозиченнями для України на сьогодні.

Найбільш доцільним шляхом оптимізації управління державними запозиченнями є досвід скандинавських країн. Так, феноменально швидка реабілітація економік Фінляндії та Швеції після банківської кризи в 90-х роках ХХ століття допомогла суттєво скоротити обсяги державних запозичень за допомогою двох етапів.

На першому етапі свої борги зменшив приватний сектор. При цьому суверенний борг продовжував зростати, а рівень зростання ВВП залишався на доволі низькому рівні. Зменшення заборгованості всередині країни є необхідним кроком для виходу з боргової кризи, бо воно закладає підґрунтя для стабілізації

економічної ситуації в країні, притоку іноземних інвестицій і, як наслідок, значного зростання ВВП.

На другому етапі зростання ВВП відновилося, і почався тривалий процес скорочення державного боргу. В обох випадках збільшення було підтримане швидким зростанням експорту. Наразі, у зв'язку зі сповільненням темпів розвитку світової економіки, країни мають набагато менше можливостей для розвитку експортоорієнтованого виробництва. Тому процес зниження державного боргу в нинішніх умовах потребуватиме набагато більше часу [1].

При цьому стратегії скорочення державного боргу цих країн відрізнялись. У той час, як Фінляндія одразу ж ввела політику жорсткої економії, Швеція не розпочинала політику зменшення державного боргу за рахунок скорочення витрат. Через введення жорсткої економії у Фінляндії темпи економічного зростання були значно нижчими, ніж у Швеції.

Випадки зі Швецією та Фінляндією є яскравим прикладом того, що жорстка економія не завжди буде найефективнішим методом боротьби з великими обсягами державних запозичень, оскільки така політика одночасно зменшує потребу в залученні додаткових фінансових ресурсів та збільшує гальмування економічного розвитку. Це і є поясненням ситуації, що відбулась у Сполучених Штатах Америки: коли Конгрес прийняв рішення щодо запровадження політики жорсткої економії, це призвело до збільшення безробіття та зменшення темпів зростання ВВП [6].

Головним важелем у ситуаціях Швеції та Фінляндії стало впровадження структурних реформ. Країни повністю перепрофілювали цілі сектори економіки, націоналізували та реструктуризували низку банків і проводили цю політику паралельно, а не послідовно.

Варто відзначити, що на сьогодні доцільність структурних реформ є досить недооціненою. Так, країни намагаються брати приклад з високорозвинених країн Заходу, які свої проблеми надмірної заборгованості чи неефективного використання залучених коштів вирішують фіскальними та монетарними методами, забуваючи про реальний сектор економіки. Хоча підвищення обсягів ВВП за рахунок реального сектора не тільки підвищить ефективність роботи економіки в цілому, але й дозволить розраховуватися з боргами без залучення додаткових запозичень і втрат національного багатства чи зменшення золотовалютних резервів.

Акцент на підвищення економічної ефективності господарювання пришвидшить процеси залучення інвестицій та збільшить продуктивність праці. Живим прикладом цьому є скандинавські країни, про які згадувалося вище.

Вірогідно, перш ніж звертатися за новими позиками до міжнародних фінансових інституцій, варто зосередити свої зусилля на конкретних заходах

щодо виведення значної частини економіки «з тіні», спрощення дозвільних процедур для ведення малого та середнього бізнесу, повернення з офшорних і «сірих» зон виведених олігархами капіталів тощо [8]. Хоча, як показує практика останніх років, часто потрібні заходи орієнтувалися лише на місцеві бюджети та на державних службовців нижчих рангів, але лише за рахунок цього зменшити загрозу фінансовій безпеці неможливо.

До перспектив варто віднести політику щодо:

- ✦ зменшення бюджетного дефіциту;
- ✦ більшу орієнтацію на внутрішніх кредиторів;
- ✦ диверсифікації інвесторів;
- ✦ виконання умов кредитування Міжнародного Валютного фонду;
- ✦ спрощення системи закупівлі ОВДП;
- ✦ орієнтації на поживлення роботи реального сектора;
- ✦ підвищення рівня довіри громадян до банківської системи;
- ✦ врегулювання роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- ✦ проведення антикорупційної та судової реформ;
- ✦ стабілізаційної політики у сфері грошової одиниці тощо.

Виконання цих завдань забезпечить належний рівень фінансової безпеки держави та зміцнить її позиції на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

Аналіз стану державних запозичень показав, що обсяги зовнішніх запозичень, а також частка боргу на одну особу населення перевищують норми індикаторів боргової системи України, у той час, як обсяги внутрішніх заощаджень знаходяться в межах норми. Варто відзначити, що неготовність країни до пандемії COVID-19 призвела до збільшення боргових зобов'язань.

Міжнародний досвід управління державними запозиченнями виділяє різні підходи до зменшення обсягів державного боргу, проте не всі вони є доцільними для використання в Україні. Так, наприклад, політика списання боргу на сьогодні буде неефективною та призведе до фатальних наслідків у сфері національної безпеки країни. Щодо політики жорсткої економії, яку запроваджували у Фінляндії та США, варто відзначити, що вона може мати як різко позитивний, так і негативний наслідки, тому економити видатки варто дуже обережно та в допустимих для економіки України розмірах.

Найбільш доцільним перейняттям досвіду для України є приклад Швеції, де провели політику зменшення обсягів державного боргу за рахунок системних реформ. Зокрема, варто зробити акцент на активізації реального сектора.

Реформування та зміни слід впроваджувати системно на всіх рівнях управління країни, лише в такому випадку держава зможе забезпечити належний рівень фінансової безпеки країни. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінокуров Я. МВФ поїхав, але ви тримайтеся: чому Україна не отримала грошей та у що це виллється // Економічна правда. 16.02.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/02/16/671059/>
2. Водолазська О. А., Герман Г. В. Управління державним боргом України. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 108–112. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-20>
3. Дорошенко Г. О. Пріоритетні напрями удосконалення політики управління державним боргом. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2016. Вип. 90. С. 35–43. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/6262/5797>
4. Статистичні дані щодо державного боргу України від 30.09.2021 р. / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
5. Цьогоріч Україна має погасити понад 1,7 мільярда доларів боргу МВФ // Економічна правда. 06.01.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/01/6/669787/>
6. Probasko J. The National Debt Explained. URL: <https://www.investopedia.com/updates/usa-national-debt/>
7. Федоров В. А. Управління зовнішнім державним боргом суверенної України // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 т. Одеса : Юридична література, 2016. Т. 1. С. 109–112.
8. Ференс Б. Боргова криза в Греції та досвід для України // LB.ua. 2020. URL: https://ukr.lb.ua/blog/economics/261920_borgova_kryza_gretsii_dosvid.html

REFERENCES

- Doroshenko, H. O. "Priorytetni napriamy udoskonalennia polityky upravlinnia derzhavnym borhom" [Priority Trends in Improving the Policy of State Debt Management]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia «Ekonomiczna»*, iss. 90 (2016): 35–43. <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/6262/5797>
- Fedorov, V. A. "Upravlinnia zovnishnim derzhavnym borhom suverennoi Ukrainy" [External Public Debt Management of Sovereign Ukraine]. *Pravovi ta instytutsiini mekhanizmy zabezpechennia rozvytku derzhavy ta prava v umovakh ievrointehratsii*, vol. 1. Odesa: Yurydychna literatura, 2016. 109-112.
- Ferens, B. "Borhova kryza v Hretsii ta dosvid dlia Ukrainy" [Debt Crisis in Greece and Experience for Ukraine]. LB.ua. 2020. https://ukr.lb.ua/blog/economics/261920_borgova_kryza_gretsii_dosvid.html
- Probasko, J. "The National Debt Explained". <https://www.investopedia.com/updates/usa-national-debt/>
- "Statystychni dani shchodo derzhavnoho borhu Ukraini vid 30.09.2021 r." [Statistical Data on the State Debt of

Ukraine from September 30, 2021]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

“Tsyohorich Ukraina maie pohasyty ponad 1,7 miliarda dolariv borhu MVF” [This Year, Ukraine Must Repay More Than \$ 1.7 Billion of IMF Debt]. *Ekonomichna pravda*. January 06, 2021. <https://www.epravda.com.ua/news/2021/01/6/669787/>

Vinokurov, Ya. “MVF poikhav, ale vy trymaiesia: chomu Ukraina ne otrymala hroshei ta u shcho tse vylietsia”

[The IMF Has Left, But You Hold on: Why Ukraine Did Not Receive Money and What It Will Turn Out to Be].

Ekonomichna pravda. February 16, 2021. <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/02/16/671059/>

Vodolazska, O. A., and Herman, H. V. “Upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy” [State Debt Management of Ukraine]. *Ekonomichniy prostir*, no. 160 (2020): 108-112.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-20>

УДК 330.131.7: 336.719

JEL: E58; G21; G32

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-231-238>

УПРАВЛІННЯ ФІНТЕХ-РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА

©2021 ЛАВРЕНЮК В. В.

УДК 330.131.7: 336.719

JEL: E58; G21; G32

Лавренюк В. В. Управління фінтех-ризиками банківського сектора

Мета статті полягає в дослідженні впливу та напрямів управління фінтех-ризиками в банківському секторі. У статті визначено ключові тенденції розвитку фінтех-інновацій для банківського сектора та досліджено потенційний вплив їх імплементації на банки. За результатами аналізу систематизовано фінтех-ризик та розкрито сутність кожного з них. Установлено, що ефективним напрямком підвищення ефективності управління фінтех-ризиками є налагодження співпраці банків та фінтех-компаній. Вивчення іноземної та вітчизняної практики дозволило виділити чотири основні напрями партнерства із: 1) фінтех-компаніями, що функціонують поза банківським сектором; 2) фінтех-компаніями, що пропонують фінтех-рішення для банків; 3) фінтех-компаніями, що постачають деструктивні технології; 4) фінтех-компаніями, що спираються на поточні банківські пропозиції. Визначено основні канали трансмісії фінтех-ризиків у банківський сектор. Встановлено, що наслідки реалізації фінтех-ризиків проявляються через такі традиційні банківські ризики: операційний, комплаєнс, стратегічний, репутаційний. Доведено, що в більшості випадків події реалізації фінтех-ризиків за різними бізнес-лініями будуть класифіковані як наслідки операційного ризику. Визначено, що управління фінтех-ризиками в банківському бізнесі має ґрунтуватися на загальноприйнятих підходах ризик-менеджменту, враховуючи бізнес-модель кредитної установи. Встановлено, що мінімізація впливу фінтех-ризиків сприяє регламентація співпраці із фінтех-компаніями з упровадження фінтех-інновацій (розробка стратегій, політик, процедур, методик). Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка моделей кількісної оцінки фінтех-ризиків. Суттєвий позитивний вплив на ефективність ризик-менеджменту банків матиме розробка методичних рекомендацій для проведення стрес-тестування із урахуванням фінтех-ризиків. У подальшому є необхідність розробки відповідних моделей впливу фінтех-ризиків на баланс банків та адекватних стрес-сценаріїв.

Ключові слова: банки, ризики, ризик-менеджмент, фінтех, фінтех-ризик, фінтех-компанії, цифрові технології.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Лавренюк Владислав Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи та страхування, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: v.lavreniuk@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1069-0928>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3350086/vladyslav-lavreniuk/>

UDC 330.131.7: 336.719

JEL: E58; G21; G32

Lavreniuk V. V. The Fintech Risks Management of the Banking Sector

The article is aimed at researching the impact and directions of fintech risk management in the banking sector. The article identifies key tendencies in the development of fintech innovations for the banking sector and explores the potential impact of their implementation on banks. According to the results of the analysis, fintech risks are systematized and the essence of each of them is disclosed. It is defined that an efficient direction for improving the efficiency of fintech risk management is to establish cooperation between banks and fintech companies. The study of foreign and domestic practice allowed to distinguish four main areas of partnership with: 1) fintech companies operating outside the banking sector; 2) fintech companies offering fintech solutions for banks; 3) fintech companies supplying destructive technologies; 4) fintech companies relying on current bank offers. The main channels of fintech risk transmission to the banking sector are identified. It is determined that the consequences of the implementation of fintech risks are manifested through the following traditional banking risks: operational, compliance, strategic, reputational. It is proved that in most cases, the events of fintech risk implementation on different business lines will be classified as consequences of operational risk. It is determined that the management of fintech risks in the banking business should be based on generally accepted approaches to risk management, taking into account the business model of a credit institution. It is determined that minimization of the impact of fintech risks is facilitated by the regulation of cooperation with fintech companies on the implementation of fintech innovations (development of strategies, policies, procedures, methods). The prospect of further research in this direction is the development of models for quantitative assessment of fintech risks. A significant positive impact on the efficiency of risk management of banks will be the development of methodological recommendations for stress testing, taking into account fintech risks. In the future, there is a need to develop appropriate models for the impact of fintech risks on the balance sheet of banks and adequate stress scenarios.

Keywords: banks, risks, risk management, fintech, fintech risks, fintech companies, digital technologies.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Lavreniuk Vladyslav V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Banking and Insurance, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: v.lavreniuk@kneu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1069-0928>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3350086/vladyslav-lavreniuk/>